

De Slag om Haalderen

Herinneringsmonument WO II
in de tuin van de R.K. kerk te Haalderen

Het Exoduscomité streeft ernaar om aandacht te vragen voor de
bijzondere en kwetsbare positie van burgers in oorlogstijd

De inspiratie om een herinneringspaneel bij de kerk in Haalderen te
realiseren komt voort uit de bijzondere positie die deze kerk had in
de oorlogsperiode '44 –'45

Bommen op Haalderen

In april 1939 werden Nederlandse militairen tijdelijk gelegerd in het parochiehuis in Haalderen. Je zou dat achteraf gezien een eerste signaal kunnen noemen van de naderende Tweede Wereldoorlog.

Die oorlog ging niet ongemerkt aan het dorp voorbij. Jarenlang speelde die zich vooral in de lucht af. Iedere nacht vulde de nachtelijke hemel zich met gebrom van bommenwerpers op weg naar Duitsland. In de nacht van 6 op 7 augustus 1942 werd een Engelse bommenwerper aangevallen door Duitse jagers. Om snel een goed heenkomen te zoeken, liet het vliegtuig zijn bommen vallen. Die kwamen vlakbij de Haalderense kerk terecht.

Toneel van veldslagen, evacuatie

Het voorval was nog niets vergeleken met wat Haalderen in 1944 wachtte. In september van dat jaar wilden de geallieerden via de Betuwe oprukken naar Arnhem. Daarbij ontbrandde een verwoede strijd om Haalderen. Het dorp werd met hand en tand verdedigd door Duitse elitetroepen.

Dagenlang golfde de strijd om het dorp heen en weer. Pas op 4 oktober viel de beslissing. Na een geweldig trommelvuur wisten de Britten Haalderen in te nemen. Intussen was bijna het hele dorp verwoest of in brand geschoten. Tot overmaat van ramp hadden de Duitsers bij hun terugtocht de kerktoren opgeblazen.

De bewoners hadden bijna 14 dagen in schuilkeiders geleefd. Soms hadden ze te midden van hevig granaatvuur van de ene schuilplaats

naar de andere moeten kruipen.

Massaal sloegen ze op de vlucht. De meesten trokken naar het al bevrijde Bommel om daar onderdak te zoeken in verlaten kelders en huizen.

Onderwijl kwam het front bij Haalderen en langs de Linge tot stilstand. Nog eenmaal zou het dorp toneel worden van bloedige strijd. In de nacht van 3 op 4 december probeerden de Duitsers via Haalderen en Bommel door te stoten naar de Grote Waalbrug bij Lent. In Haalderen brak een ware veldslag uit. Het dorp werd verdedigd door de geallieerden. Ze wisten de aanval af te slaan. Meer dan 160 Duitsers sneuvelden of werden gevangen genomen. Sommige van hen verdronken nadat ze uit angst voor het vijandelijke vuur in de kolken waren gesprongen.

Nog maandenlang bleef Haalderen een ontvolkt dorp in de vuurlinie. Pas begin april 1945 kwam het front weer in beweging. De geallieerden zuiverden toen het hele oostelijke deel van de Betuwe. Een onwerkelijke rust daalde neer over het dorp.

Na de oorlog

Na de oorlog werd balans opgemaakt. Haalderen bleek zwaar getroffen. Slechts één pand was onbeschadigd gebleven. De school was totaal verwoest, de kerk lag in puin evenals de pastorie. Het parochiehuis was zwaar beschadigd...

De bevolking keerde terug. Gelukkig was de veerkracht van de mensen niet gebroken. Ze staken de handen uit de mouwen om hun dorp zo snel mogelijk weer op te bouwen.

Er gloorde weer perspectief.

Schetskaartje oorlogshandelingen

- = Britse stellingen.
- -- = Duitse frontlinie.
- A, B, C, D = Compagnieaanduiding + Res.Comp.
- ☉ = Pilotenaanduiding
- ➔ = Richting v.h. Duitse offensief
- ⊙ = Kolkweg rond kleinste gedeelte van de grote kolk.

Gegevens ontleend aan de bevelvoerende Britse commandant Major C.D. Hamilton

Vertaling: met dank aan de Euregio uit Kleve (D) en Ingrid Hamster-Harris (Canada)

Geraadpleegde literatuur: 'Tussen twee bruggen' door W.M.H Oteman, 'Ooievaar brengt zondvloed' door Ferdinand van Hemmen, Dagboek (1946) van de vrijwilligersgroep 'De Colonne' uit Haalderen door Joop Wismans.

Foto's: fotoarchief Wim Oteman, Joop Wismans, Imperial War Museum, London en Bundesarchiv in Koblenz en het Exoduscomité.

Lay-out en tekst van het paneel: Max Bozon en Martien van Hemmen.

Met dank aan: Frank Jeurissen - Graveertechniek, Between Dutch & Deutsch, Marietje Jansen uit Haalderen en Jan Marius van Rhooon (research)

Het Herinneringspaneel kon mede worden gerealiseerd dankzij financiële steun van Stichting Haalderen-Bemmel en Stichting Maatschappelijke Gezondheidszorg Bemmel

Initiatief: 4 mei-comité Haalderen, Joop Wismans en Max Bozon

Voor actuele informatie: www.exodushuissen.nl

Het paneel is op 12 september 2014 onthuld.

De kleur groen overheerst omdat deze kleur de vrede symboliseert.

De onthulling vond plaats door een wit laken te verwijderen. De kleur wit was bedoeld om piloten in vliegtuigen duidelijk te maken dat het om burgers ging.

Haalderen-Huissen, 12 september 2014